

УДК 338.1:330.34

Манаєнко І.М.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту**Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»***Тюх М.О.***студент**Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ДЕТЕРМІНАНТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ СТРАТЕГІЇ ЕМУЛЯЦІЇ

DETERMINANTS OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT FOR UKRAINE BASED ON THE EMULATION STRATEGY

АНОТАЦІЯ

У роботі проаналізовано сутність та значення стратегії емуляції у контексті соціально-економічного розвитку України. Далі представлено правила поширення стратегії на економічну політику України. Доцільно обґрунтовано корисність усіх правил емуляції. Чітко проаналізовано сфери вживання правил емуляції у структурі економічної політики України. Надано статистичну інформацію для підтвердження актуальності стратегії емуляції.

Ключові слова: емуляція, економічна стратегія, потенціал, економічна політика, структура.

АННОТАЦИЯ

В работе проанализированы сущность и значение стратегии эмуляции в контексте социально-экономического развития Украины. Далее представлены правила распространения стратегии на экономическую политику Украины. Целесообразно обоснована полезность всех правил эмуляции. Четко проанализированы сферы применения правил эмуляции в структуре экономической политики Украины. Предоставлена статистическая информация для подтверждения актуальности стратегии эмуляции.

Ключевые слова: эмуляция, экономическая стратегия, потенциал, экономическая политика, структура.

ANNOTATION

The paper analyzes the essence and meaning of the emulation strategy in the context of socio-economic development of Ukraine. Presented the rules of the distribution of this strategy for the economic policy of Ukraine. It is advisable proved the usefulness of all the rules of emulation. Clearly analyzed the scope of use of the rules of emulation in the economic policy of Ukraine. Provided statistical information to confirm the relevance of the emulation strategy.

Keywords: emulation, economic strategy, potential, economic policy, structure.

Постановка проблеми. Винайдення та розроблення дієвого методу для стрімкого соціально-економічного зростання є суттєвими складовими виходу України із кризового стану. Аналіз економічної ситуації країни показує, що відсутність якісної економічної стратегії є основною проблемою. Через це і той факт, що з усіх розроблених стратегічних програм жодна не була реалізована повною мірою, виникає потреба пошуку нових напрямів стратегування соціально-економічного розвитку країни. Проте досвід країн-лідерів свідчить про необхідність реалізації універсальної стратегії. Виходячи з

цього, зрозуміло, що найбільш універсальним варіантом може бути лише глобальна та різнопланова стратегія емуляції, яка повною або частковою мірою застосовувалась деякими розвинутими країнами.

Слід зазначити, що економічні проблеми інших країн світу у контексті їх історичного становлення описані і якісно представлені у працях економіста Еріка Райнерта. Сьогодні в Україні недостатньо уваги приділено детальному аналізу та підбору стратегії економічного розвитку, але саме такою стратегією може бути стратегія емуляції. Саме цим обумовлені актуальність та необхідність роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням виведення України зі стану рецесії займається значна кількість науковців, таких як, зокрема, В. Грищук, Р. Абубеков, Н. Чиж, В. Андриєнко, М. Згуровський, Т. Кір'ян, Б. Губський, Б. Квасюк, М. Павловський, А. Мамалуй, Л. Українець, А. Яблонська, Ю. Кравець, Ю. Стасина. Але, незважаючи на значну кількість досліджень, стратегій та варіантів, спеціалістами розглядалися відверто стандартні шляхи вирішення проблем, які не мали значних результатів. Саме тому питання про перспективність виведення України зі стану рецесії залишається актуальним.

Мета статті полягає в аналізі теоретичних засад стратегії емуляції та у виокремленні детермінантів соціально-економічного розвитку України на основі зазначеної стратегії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічні показники останніх років свідчать про те, що Україна знаходиться в кризовому стані. Це впливає на всі сфери господарювання та життєдіяльності людини (табл. 1).

Світовий досвід свідчить про те, що є різні стратегії виходу з кризи: від ізоляції до планового розвитку економіки. Загалом економічну стратегію слід розглядати як: 1) комплексний план, спрямований на досягнення довготермінової мети, що включає напрями, завдання та пріоритети економічного розвитку суб'єкта

Таблиця 1

Основні макроекономічні показники України [1; 2; 3]

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
ВВП, млрд. дол.	175,8	183,3	131,8	90,6	93,8
ВВП на душу населення, дол.	3 856,8	4 030,3	3 014,6	2 115,4	2 181,3
Державний борг, млрд. дол.	64,6	73	69,8	65,5	66,6
Індекс інфляції, %	99,8	100,5	124,9	143,3	111,4

і комплекс відповідних заходів, дій та рішень [4]; 2) систему й механізм стратегічного управління активами і капіталом підприємства в умовах відсутності точної та детальної картини майбутнього [5]; 3) систематичний план його потенційної поведінки в умовах неповноти інформації про майбутній розвиток середовища та підприємництва, що включає формування місії, довгострокових цілей, а також шляхів і правил прийняття рішень для найбільш ефективного використання стратегічних ресурсів, сильних сторін і можливостей, усунення слабких сторін та захисту від загроз зовнішнього середовища задля майбутньої прибутковості [6].

Однією з таких є стратегія емуляції, сутність якої представлена в багатьох працях відомого норвезького економіста і підприємця Еріка Райнерта, зокрема у праці «Як багаті країни стали багатими, і чому бідні країни залишаються бідними» [7]. Вивчаючи певною мірою економіку України, вчений дотримується думки, що така стратегія здатна подолати кризові явища в національній економіці. Стратегія емуляції самовизначається рятувкою і найбільш сприятливою для форсованого розвитку економічного потенціалу України, зміцнення АПК і переходу до інтегрованого агробізнесу, а також для розвитку ринкових світових відносин і поліпшення міжнародних зв'язків.

Перший генеральний секретар Світової організації торгівлі (СОТ) Ренато Руджеро оголосив, що необхідно дати свободу потенціалу економіки без границь та вирівняти відносини між країнами та регіонами. Це переконання лежить в основі ідеології Міжнародного валютного фонду (МВФ) і Світового банку, міжнародних фінансових організацій, які з початку 1990-х рр. керують справами в більшості бідних країн [7]. В основі цього переконання Р. Руджеро лежить одне з головних правил емуляції про вільні ринкові відносини, а самі слова генерального секретаря Ерік Райнерт використав у своїй праці як підтвердження корисності стратегії емуляції.

Стратегія емуляції – це інструмент, це гнучкий план, за допомогою якого Україна здатна залишити стан рецесії та перейти у фазу стрімкого економічного зростання. Стратегія емуляції базується на певних аспектах, які Е. Райнерт запозичив з праць австрійця Філіппа фон Хорника «Австрія понад усе» (“Osterreich uber alles”) [8]. Далі представлено сутність детермінантів у контексті соціально-економічного розвитку України.

1. Доцільно досліджувати потенціал земельних ресурсів та можливість розвитку АПК на їхній основі. Чорноземи займають в Україні близько 44% території (у світі – близько 6%), майже всю лісостепову (за винятком західних частин) і степову зони. Відсоток високородючих земель України чисельно дорівнює площі Великобританії. З такими земельними ресурсами доцільні стрімке дослідження і аналіз нового покращеного АПК, в якому будуть присутні і залучені усі можливі чорноземні запаси країни, а також узгоджені заходи щодо їхньої меліорації. Таким чином, Україна зможе претендувати на роль аграрної наддержави у системі міжнародних економічних відносин.

2. Необхідно всі ресурси, наявні в країні, які не можна використовувати в їх природному стані, обробляти в межах країни, оскільки промислові товари зазвичай коштують в 2–3–10–100 разів дорожче, ніж сировина. Доцільним буде навести приклад США, Японії чи Китаю. Ці країни обробляють у межах власних країн до 80–85% видобутих ресурсів. США купують за кордоном сировину, яку перетворюють у продукт на власній території. Наприклад, США нафту, яку добувають на своїй території, зберігають на використання у перспективі, а нафту, яку вони купують на світовому ринку за менші кошти, на своїй території перетворюють на готові нафтопродукти, орієнтовані на власне споживання та експорт. Щодо ситуації в Україні, то на нашій території ефективно функціонують лише декілька обробних підприємств (наприклад, Одеський ЗПВ «Мікрон», що займається металообробкою, ТОВ “UniDrillTech”, що спеціалізується на виготовленні бурового інструменту, тобто також на металообробці. Це означає, що оброблювальні підприємства України мають низький рівень диференціації виробництва і переробки сировини на готову продукцію. Також обробка у межах країни буде стимулювати розвиток висококваліфікованих кадрів, аби повністю перестати імпортувати готові товари і перейти на 80% використання товарів вітчизняного виробника.

3. Для реалізації перших двох правил необхідно реалізувати потенціал людського капіталу. З метою якісного представлення вітчизняного людського потенціалу використаємо звітні дані міжнародного рейтингового агентства (табл. 2).

Україна за рейтингом розвитку людського капіталу та індексом людських можливостей на

Таблиця 2

Основні показники потенціалу людського капіталу України [1; 9]

Показник	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Середня тривалість життя (місце країни серед 183 країн світу)	122	117	104	98
Грамотність дорослого населення (місце країни серед 76 країн світу)	41	38	37	34
Потенціал індексу людського розвитку (місце країни серед 130 країн світу)	83	78	31	26
Індекс економіки знань (місце країни серед 146 країн світу)	63	58	51	56

2016 р. посідає 26 місце серед 130 країн світу, покращивши свої позиції за рік на 5 пунктів. Всесвітнім економічним форумом відзначається покращення ситуації в Україні порівняно з минулим роком. Нашою сильною стороною, як і завжди, залишається рівень початкової освіти, яку здобуває 100% населення і в якому в Україні беззаперечна першість. Покращення позицій також спостерігається серед рівнів вікових груп 15–24 і 25–54 років, тобто серед основної частини робочої сили, якою визначається якість зайнятості в країні. Водночас Україна значно відстає за складовими, що характеризують реалізацію людського капіталу та очікувану тривалість здорового життя. Головною проблемою залишається дефіцит інвестиційних ресурсів для розвитку потенціалу молодого покоління. В умовах цього дефіциту вкрай необхідно реалізувати унікальні програми. Так, наприклад, НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського» проводить щорічний фестиваль інноваційних проєктів під назвою “Sikorsky challenge”, метою якого є залучення інвестицій задля фінансування інноваційних проєктів талановитих винахідників. Таким чином, переможці фестивалю “Sikorsky challenge 2015” зібрали більше 26 млн. долл. США, що свідчить про реальну зацікавленість інвесторів України, ЄС та США у перспективності та прибутковості здійснених винаходів [10].

5. Мешканці країни повинні докласти всіх зусиль, щоб обходитися вітчизняними продуктами, обмежити свою потребу в розкоші їх вживанням і, наскільки можливо, обходитися без іноземних товарів (крім випадків, коли необхідність не залишає іншого вибору). На сучасному етапі розвитку частка споживання власного продукту в Україні складає близько 60%, тобто на імпорту продукцію припадає біля 40%. Для прикладу, Японія, яка не є виробничою країною, а повністю базує власну економіку на сфері послуг та інформації, користується власними товарами на 70%, тоді як у США цей показник взагалі сягає близько максимуму, хоч США і витрачають значну частину капіталу (30%) на імпорту [11; 12].

7. Іноземні товари повинні імпортуватися в незавершеному вигляді і доводитися всередині країни, тим самим даючи змогу заробити працівникам обробної промисловості. Майже 80% експорту України – це сировина, тоді як в імпорту показники кардинально

інші: товари з ТОП-10 найбільш імпортованих Україною є товарами кінцевого чи готового проміжного споживання (рис. 1).

Рис. 1. Структура експорту України за 2015 р. [1]

Стратегія емуляції передбачає повну реорганізацію процесів експорту та імпорту України відповідно до сьомого правила. Україна практично не імпортує в істотних обсягах сировину чи первинні напівфабрикати. Це, звісно ж, пояснюється і мізерністю товарних позицій, які Україна може запропонувати на зовнішніх ринках. Такою діяльністю Україна позбавляє працівників обробної промисловості можливості заробляти на користь працівників інших країн-партнерів [1; 5].

8. Доцільно систематично здійснювати пошук можливості реалізувати експортний потенціал як на рівні країни, так і на рівні її суб'єктів господарювання. І необхідно переорієнтувати структуру експорту із мінерально-сировинної на високотехнологічну. У структурі експорту України переважає сировина чи напівфабрикати. Так, за рахунок сприятливої кон'юнктури світових ринків та постійного зростання цін Україна здатна у великих обсягах експортувати низку товарів. Проблемаю також є те, що для України характерні низькі показники експорту високотехнологічних товарів та послуг, тоді як імпорту останніх відбувається у швидкому темпі. Якщо розглядати, наприклад, структуру експорту Німеччини, то можна побачити, що там майже все займає експорт готової продукції. Найбільше поставок з галузі машинобудування (40%), яка випускає на світовий ринок відомі бренди автомобілів. Також вагому роль відіграє експорт високотехнологічного виробництва

(галузі аерокосмічного будівництва та літакобудування чи фармацевтичної промисловості). Іншим яскравим прикладом правильної експортної моделі також може бути Сінгапур. Сінгапур – це країна, яка поставляє на світовий ринок майже виключно готову продукцію із її доданою вартістю. Серед лідерів експортованої продукції слід назвати нафтопродукти, інтегральні схеми, комп'ютери, оксиди аміноз'єднань, полімери (рис. 2). Слід також зазначити, що експортована Сінгапуром продукція є високотехнологічною, що визначає цю країну як високорозвинуту державу на міжнародному ринку.

Вищезазвані передумови реалізації стратегії емуляції дають змогу дійти висновку, що є низка аспектів, які сприяють її імплементації в економіці країни.

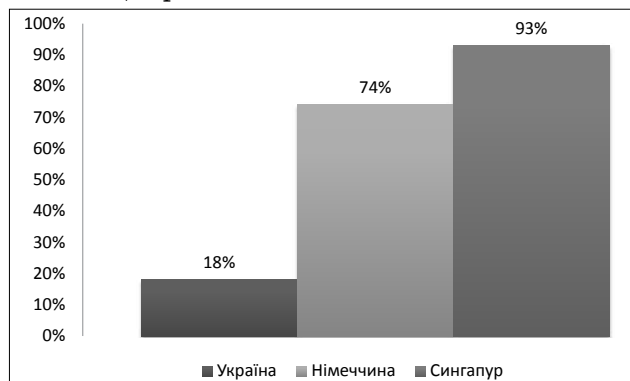

Рис. 2. Частка готової продукції у структурі експорту за 2016 р. [5]

Як зазначається у праці Е. Райнерта, у 1750 р. було зафіксовано, що розрив між найбагатшими та найбіднішими країнами можливо було виразити відношенням 2:1 [7]. Після цього він тільки дедалі збільшувався. Основна сутність стратегії емуляції полягає в тому, що багаті країни розбагатіли завдяки тому, що десятиліттями, а іноді і століттями їх уряди та правляча еліта засновували, субсидували і захищали динамічні галузі промисловості і послуг. Всі вони емулювали найбільш процвітаючі країни свого часу, розвиваючи виробничі структури в тих областях, де був сконцентрований технологічний прогрес.

Тому доречно виділити фактори і причини прогресу розвинутих країн, що базували свою економіку та означеній стратегії: захист і заохочування економічного розвитку з боку держави; виділення найбільш продуктивних напрямів виробництва окремих територій; активне впровадження науково-технологічного прогресу.

Висновки. Стратегія емуляція застосовувалась у різні історичні проміжки часу у таких країнах, як Великобританія, Ірландія, Австрія, Нідерланди, Італія, Німеччина, США, Іспанія, Франція та власне країна автора стратегії Е. Райнерта – Норвегія. Стратегія емуляції є унікальною за своєю природою, гнучкістю та структурою. Аналіз проблем України та їхнє поєднання з реалізацією детермінантів стратегії емуляції може дати позитивний результат у контексті стрімкого економічного розвитку України та включення її до числа країн-лідерів світової спільноти.

Перспективним напрямом подальших досліджень може бути розроблення плану дій щодо імплементації означених детермінантів соціально-економічного розвитку України на основі стратегії емуляції на довгострокову перспективу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
2. Офіційний сайт Національного Банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.bank.gov.ua/control/uk/index.
3. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : minagro.gov.ua.
4. Жаліло Я. Економічна стратегія держави у нестабільних ринкових економічних системах / Я. Жаліло [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.old.niss.gov.ua/book/jalilo/index.htm.
5. ЕНФВ «Ефективна економіка України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.economy.nauka.com.ua.
6. WEB-ресурс науково-практичних конференцій [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.confcontact.com.
7. Райнерт Е. Як багаті країни стали багатими, і чому бідні країни залишаються бідними ("How rich countries became rich, and why poor countries remain poor") / Е. Райнерт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.royallib.com/book.
8. Хорнік Ф. фон Австрія понад усе ("Osterreich uber alles") / Ф. фон Хорнік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.forum.paradoxplaza.com.
9. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.com.ua.
10. Офіційний портал програми "Sikorskychallenge" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.sikorskychallenge.com.
11. Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.me.gov.ua.
12. Білій А. Економіка Японії – економіка майбутнього / А. Білій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.confcontact.com/2013_03_15/5_Bilyi.htm.